

למה מכות: מה הייתה המטרה של עשר המכות? מבוסס על לקו"ש חל"ו/33 ואילך

בני זוג הגיעו שבורים ומדוכאים אל הרב. פני האישה היו מצולקות ממכות והבעל נסחב אחריה עצוב. היא סיפרה כי הבעל פוטר מהעבודה ונפל אל הטיפה המרה. הוא חוזר הביתה שיכור, היא יורדת עליו בתסכול והוא מכה אותה. "אנו מתחננים לקבל עצה מהרב איך לצאת ממעגל האימה הזה".

הרב אמר שיש סגולה טובה בשבילה. "כשבעלך חוזר הביתה, תיקחי כוס תה מתוק ותגררי בפה. לא צריך שום דבר אחר, רק תגררי את התה בפה". כעבור שבועיים חזרה האישה אל הרב עם עיניים צוהלות. "תודה", כבוד הרב, "הסגולה שלך נפלאה. מאז שהתחלתי לגרגר את התה, בעלי מגיע הביתה, הולך ישר למיטה ונרדם. אבל אנא גלה לי את סוד הסגולה, כיצד היא עובדת?"

"תראי כמה זה טוב שבעלך חוזר הביתה ואת מקבלת אותו עם פה סגור"...

היום זה לא פופולארי לתת מכות. פעם היו הורים מכים ילדים לשם חינוך והמורה היה מעניש תלמידים בחומרה. אך אבא שירים כיום יד על ילדו, ייקרא לשיחת בירור במועצה לשלום הילד.

ובכל זאת, הקב"ה נותן מכות והרבה. התורה מקדישה פרשה וחצי כדי לתאר את עשר המכות שהוריד ה' על המצרים. דם, צפרדע, כינים, ערוב, עד המכה העשירית, מכת בכורות אשר שברה את פרעה באופן סופי ושערי מצרים נפתחו לרווחה בפני עם ישראל.

וכאן אמור כל אחד לשאול את השאלה הפשוטה: מה הייתה המטרה של עשר המכות?

ממה נפשך: אם ה' רצה לשחרר את ישראל ממצרים, היה יכול לתת מיד את מכת בכורות ופרעה היה נשבר ומשחרר את ישראל¹? אם ה' רצה להעניש את המצרים על הצער לישראל, למה נדרשו לכך כל כך הרבה מכות ולא הספיקו שלוש או ארבע? ואם המטרה הייתה להפגין את היכולת האלוקית לתעתע בכוחות הטבע, מדוע הסתפק ה' בעשר מכות ולא נתן מאתיים או חמש מאות?²

[כאשר פרעה עלה למעלה, שאל אותו מלאך המוות איך היו המכות? "עשר"!!...].

1. ליקוטי שיחות חל"ו/33: יש להקדים ביאור בגדר ועניין המכות שהביא הקב"ה על מצרים.

עוד שאלה מעניינת היא שאלת האברבנאל. הפרשן הספרדי מעורר את תשומת הלב לכך, שהתורה יוצרת הבדל ברור בין המכות עצמן. לפני המכה הראשונה נאמר שהיא נועדה למען "תדע כי אני ה'". לפני המכה הרביעית נאמר, שהיא נועדה "למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ". ולפני המכה השביעית נאמר שתכליתה היא "בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ".

וצריך להבין, האם המכות נועדו כדי לדעת ש"אני ה'", "אני ה' בקרב הארץ" או "אין כמוני בכל הארץ"? ומהו הסוד של המכות הללו דווקא - הראשונה, הרביעית והשביעית?

אברבנאל ז"ל: למה במכה הראשונה (דם) אמר 'בזאת תדע כי אני ה' ... במכה הרביעית (ערוב) אמר 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ' ... ובמכה השביעית (ברד) אמר: 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ'? ואילו בשאר המכות לא אמר דבר מהלשונות האלה והיה ראוי שיאמר דיבור שווה בכולן?

¹ במיוחד לדברי רש"י (ד, כג) כי כבר בפגישה הראשונה בין משה לפרעה, הוא שלף את האיום החזק מכולם והתרה בו על מכת בכורות.

² מעניין לשים לב גם למכות הספציפיות בהן בחר ה'. מצרים הוכו בדם וצפרדע וכו' - אך לא הוכו במים שוטפים כמו דור המבול או באש שורפת כמו סדום ועמורה. מכאן שה' לא שיחרר את כל ארסנל המכות האפשרי, אלא בחר עבורם בפינצטה את המכות המתאימות להם.

א. הבה נפתח עם מעט רקע על תקופת המכות: מכות מצרים הגיעו אחרי 86 שנים של סבל נוראי. בכל ההיסטוריה של עם ישראל, לא הייתה תקופה ארוכה כל כך, שבה היו יהודים מושפלים עד שפל המדרגה ועובדים עבודת פרך אצל עם זר.

הדרך לחשב את השנים הללו היא, דרך שנות החיים של "מרים הנביאה". המילה "מרים" היא מלשון "מרירות", כיון שהיא נולדה בימים שבהם החל שעבוד מצרים, ואילו משה חזר למצרים להתחיל את המכות כאשר היא הייתה בת 86 שנים. (אהרן היה אז בן 83 ומשה בן 80).

2. שיר השירים רבה ב,יא: עיקר שעבודן של ישראל במצרים, שמונים ושש שנים היו, משעה שנולדה מרים. (ולכך נקרא שמה מרים, על שום שנאמר 'וימררו את חייהם', כי מרים לשון מירור הוא).

הסבל במצרים כלל כמה תקופות ושלבים. פרעה לא התחיל מיד עם הגזירה הנוראה של הטבעת התינוקות ביאור. הוא פתח עם דרכים 'קלות' יותר וכאשר התכנית השטנית שלו לא הצליחה, הוא הכביד והקשה בהדרגה את תנאי השעבוד וההרג.

השאיפה היסודית של פרעה הייתה **לעצור את הילודה היהודית**. פרעה ראה מול העיניים כיצד העם היהודי צומח ומתפתח והופך להיות איום דמוגרפי אל ארצו והוא החליט לעשות הכול כדי לבלום את הצמיחה שלהם. הוא הגיע למסקנה כי הדרך הטובה לכך היא, **להוציא להם את החשק מהחיים**. בשביל ללדת ילדים צריך תקווה ופרעה רצה להרוג להם את התקווה.

בשלב הראשון, הוא גזר עליהם עבודת פרך **בבנין**. אחרי שעם ישראל לא התרשם מכך והמשיך ללדת ילדים - פרעה עבר **לרמיסת הכבוד שלהם**. כאשר העבדים המסכנים היו שבים הביתה אחרי יום עבודה מפרך, היו המצרים מצווים אותם לעשות להם עבודות משפילות בבית.

שמות א,יד: וימררו את חייהם בעבודה קשה בחמר ובלבנים, ובכל עבודה בשדה.

תנחומא ויצא: לאחר שהיו עושים מלאכתן בטיט ובלבנים ובאים לנוח לערב לבתיהן, בא המצרי מטריד ומשפיל אותו ואומר לו: צא ולקוט לי ירק מן הגנה, בקע לי את העץ הזה [לחימום הבית], מלא לי חבית זו מן המים – וזהו וימררו את חייהם ... בכל עבודה בשדה.

כיון שגם זה לא הועיל והיהודים המשיכו להתרבות בקצב מדהים, פרעה החליט לעבור אל "הפתרון הסופי". הוא ציווה את המיילדות להרוג את הבנים בעת הלידה, וכיון שהן לא שיתפו עימו פעולה, שלח את חייליו אל בתי היהודים לאסוף את התינוקות הנולדים ולהטביע אותם ביאור.

כך חלפו 86 שנים ארוכות של חיי סבל בלתי אפשריים, עד שזעקת ישראל עלתה השמימה ומשה נשלח להוציא אותם משם. משה פתח בסדרה ארוכה של עשר מכות מצרים ששברו את פרעה.

כאן מעניין לבדוק, כמה זמן נמשך הסיפור של המכות? כלומר, מתי בדיוק הגיע משה למצרים והתחיל את המכות? וכמה זמן נמשכה כל מכה?

התורה איננה מתייחסת לכך באופן מפורש. בתורה נאמר רק שמכת דם נמשכה שבוע, מכת חושך נמשכה שלושה ימים, והסיפור כולו הסתיים עם מכת בכורות בליל הסדר. אך התורה איננה מציינת מתי התחילו המכות ליפול על מצרים, וכמה זמן נמשכו המכות האחרות.

3. אבן עזרא ט,י: אין לדעת באיזו חודש בא משה והחלו המכות. רק אם קבלה ביד חכמים – נקבל.

ובמקום שהתורה איננה מפרטת, באים חז"ל ומחפשים רמזים בין הפסוקים. וכיון שמדובר ברמזים, נוצרו בכך כמה שיטות. נזכיר שתיים מהן: יש אומרים שהמכות נמשכו **שמונה וחצי חדשים**, מחודש **אב** עד אמצע ניסן ויש אומרים שנמשכו רק **ששה וחצי חדשים**, מחודש **תשרי** עד אמצע ניסן.

במשנה נאמר כך: **משנה עדיות ב**: משפט דור המבול שנים עשר חודש, **משפט המצרים שנים עשר חודש ... משפט רשעים בגהנום שנים עשר חודש.**

המשנה אומרת, שמשפט המצרים - במובנו הרחב - היה י"ב חודש. הספר "סדר עולם" - המתאר את הכרונולוגיה היהודית מאז בריאת העולם עד חורבן בית שני - מוצא לכך מקור בין פסוקי התורה:

סדר עולם ג: שנאמר (ה,יב): "ויפץ העם בכל ארץ מצרים לקושש קש לתבן". אימתי הקש מצוי שם? באייר [ובאותו יום אמר ה' למשה (ו,א): "עתה תראה אשר אעשה לפרעה"] והם יצאו בניסן - מכאן שלקו המצריים שנים עשר חודש.

הפסוק שהובא כאן, מתאר את היום שבו הופיעו משה ואהרן בפעם הראשונה בפני פרעה וביקשו ממנו לשלח את ישראל משם. פרעה זלזל בהם וגירש אותם מהארמון, ולא זו בלבד, אלא אף הקשה את תנאי השעבוד של ישראל ואמר שבעוד שקודם סיפקו להם המצרים תבן עבור הטיט, עכשיו הם יצטרכו גם ללקוט את התבן בעצמם וגם לבנות את אותה כמות לבנים שהיו בוניהם קודם.

כמובן, משה נשבר לראות כיצד המעשים שלו החמירו את המצב והוא זעק: "למה הרעותה לעם הזה?" "למה זה שלחתני"? ה' ענה לו "עתה תראה אשר אעשה לפרעה". וכיון שאותו יום של לקיטת התבן היה בחודש אייר ויציאת מצרים התרחשה בניסן שאחריו – יוצא שהמכות נמשכו י"ב חודש.

אולם, היו הרי רק **עשר** מכות ואיך הן התפזרו על פני **שנים עשר חודש**?

לכן המפרשים מוסיפים עוד פרט: אחרי שמשה זעק "למה זה שלחתני", הוא לא היה מסוגל לראות את הסבל של ישראל ו**עזב את מצרים**. הוא לא עמד במצב שבו מעשיו גרמו להחמרת המצב שלהם ועזב את המקום. הוא חזר אחרי **שלושה חדשים**, בסוף תמוז, והמכות התחילו בפועל בחודש **אב**. נמצא שהמכות היו בפועל **שמונה וחצי חדשים** – מחודש אב עד אמצע ניסן.

רבנו בחיי י, ה: מיום שהתרו בפרעה, הכביד עליהם העבודה ואמר משה לקב"ה למה הרעותה ... ונתכסה שלושה חדשים – אייר, סיון ותמוז ... נמצא שהמכות התחילו בחודש **אב**, דם באב, צפרדע באלול, עד חודש אדר שבו הייתה מכת ארבה [שכל מכה נמשכה **חודש**, מתוכן שבעה ימים בפועל ועוד שלושה שבועות היה מתרה עליה, רש"י ז,כה], מכת חושך בניסן ובכורות בליל טו בניסן.

אמנם בגמרא נאמר אחרת: **ראש השנה י**, ב: בראש השנה נפקדה שרה. **בראש השנה בטלה עבודה מאבותינו במצרים.**

נראה מכאן כי המכות התחילו בחודש **תשרי**, ולפי זה הן נמשכו רק **ששה וחצי חדשים**, עד אמצע ניסן. (ולפי זה נצטרך לומר כי היו מכות שנמשכו פחות מחודש ימים, וכך כולן נדחסו בחצי שנה³).

על כל פנים, בין נאמר כך ובין נאמר כך, עשר המכות היו סיפור ארוך שנמשך הרבה זמן. וכאן אנו שבים אל שאלתנו הראשונה ושואלים: מה היה הצורך בכל הסרט הארוך הזה? מדוע לא הספיקו כמה מכות אדירות או לחילופין, מאתיים או 300 מכות?

ב. נפתח עם ההסבר הפשוט מאחורי תופעת המכות, ובהקדים: כולם מכירים את הסיפור של שמשון ודלילה. שמשון היה איש קדוש ששפט את ישראל במשך שנים ארוכות. הוא היה גיבור עצום ונקם בפלשתים כמה פעמים. אולם משום מה, הוא בחר להתחתן עם נערה פלשתית בשם דלילה והיא

³ **ביאור העניין**: בלקו"ש חט"ז/34 בהע' מציין לפירוש המהרז"ו על שמות רבה ה,יט המפרש כך: יובא לקמן בתוך השיעור כי היו שש מכות שקדמה להן התראה, ועוד שלוש מכות שלא קדמה להן התראה. לפי זה מובן שהשש מכות עם ההתראה נמשכו **חודש שלם**, כולל זמן ההתראה, ואילו השלוש בלי ההתראה ארכו רק **שבוע** של המכה עצמה. כך יוצא שהמכות נמשכו בסך הכול ששה חדשים ושלושה שבועות עד מכת בכורות שהייתה בליל פסח.

הביאה בסופו של דבר למותו. היא הצליחה לחלץ ממנו את סוד כוחו - השיער שצמח על ראשו מכוח היותו 'נזיר אלוקים' – והפלשתים גזזו את שער ראשו וניקרו את עיניו באכזריות.

שאלת הגמרא, למה שמשון נענש דווקא בדבר נורא כזה של פגיעה בעיניו ועיוורון מוחלט? הגמרא עונה תשובה יסודית בתורת הענישה של הקב"ה:

4. סוטה ח-ט: במידה שאדם מודד - מודדים לו ... שמשון הלך אחר עיניו [שנאמר ויאמר שמשון אל אביו אותה קח לי כי היא ישרה בעיני], לפיכך נקרו פלשתים את עיניו ... וכך לעניין טובה⁴: מרים המתינה למשה [בתיבה] שעה אחת, לפיכך נתעכבו לה כל ישראל שבעה ימים [שתירפא מהצרעת].

למדנו מכאן יסוד גדול: ה' מקפיד לתת עונש ושכר בדיוק באותו עניין שבו התרחשה העבירה או המצווה. בעוד שהחוק האזרחי משית על כל סוגי החטאים את אותו העונש בדיוק. הן עריק מהצבא והן אדם שהעלים מיסים והן מי שנהג בחוסר זהירות – הולכים לאותו בית כלא, הרי הקב"ה מקפיד לתת עונש בדיוק מעין המעשה שהיה.

מהי המטרה בכך? כיון שכך האדם מבין את המסר של העונש וקולט מה רוצים ממנו. אם הוא חטא בעניין כלכלי ומיד אחר כך נענש באובדן הכנסות - הוא מבין היטב את המסר שה' מעביר לו. הנקודה כאן היא, שה' אינו מחפש לנקום או לפרוק כעסים אלא לחנך, ולכן הוא נוהג מידה כנגד מידה.

קעת נשוב למצרים: עשר המכות נועדו כדי להעניש אותם על כל פרט בו הזיקו לישראל. ה' בחר מכות ספציפיות המזכירות באופן מדויק את מה שהם עשו לישראל. הנה כמה דוגמאות:

מדרש לקח טוב: לפי ששפכו דמם של ישראל כמים, נהפכו לדם יאוריהם. שמות רבה י, ד: לפי שהיו משעבדים ישראל ואומרים הביאו לנו שקצים ורמשים – הביא עליהם צפרדעים. שם י, ד: לפי ששמו את ישראל מנקה חוצות ושוקים מהעפר - לפיכך נהפך עפרם לכנים. שם יא, ד: לפי שהיו אומרים לישראל, צאו והביאו לנו דובים ונמרים כדי להיות מצערים בהם, הביא עליהם חיות מעורבבות⁵.

אמנם בנוסף להסבר הבסיסי הזה, האברבנאל הולך במהלך חדש וגאוני אשר נראה כאילו לקוח מתוך ספרי חסידות. למרות שהאברבנאל חי כמאתיים שנה לפני התייסדות החסידות, הוא מציג הסבר כמעט חסידי. לא לחינם, הרעיון שלו מצוטט באריכות יחסית בליקוטי שיחות חל"ו וארא.

נפתח את היסוד שלו עם אנקדוטה מעניינת: בעיצומה של עריכת הסדר בליל פסח, אנו מרימים את הכוס ואומרים: "רבי יהודה היה נותן בהם סימנים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב".

וכאן הבן שואל, מה רבי יהודה בא לומר? מהו הצורך בראשי התיבות הפשוטים הללו? ובכלל, מה החכמה הגדולה של "רבי יהודה"? הרי גם ילד קטן יכול לומר ראשי תיבות כאלו?

אומר האברבנאל רעיון גאוני: רבי יהודה מלמד שעשר המכות מחלקו לשלוש קבוצות: דצ"ך, עד"ש, באח"ב. זאת לא הייתה סידרה של עשר מכות, אלא שלוש קבוצות בנות שלוש מכות + מכת בכורות.

ואף שהדברים נראים מחודשים, אולם למעשה הם מפורשים ממש בלשון התורה. עיון קל בפסוקים מעלה כי עשר המכות היו בנויות משלוש סדרות שהלכו וחזרו על עצמן. נשים לב:

⁴ סיפור: רלוי"צ מברדיטשוב היה מזמין לסעודותיו את האנשים הנדכאים. הפתלאו ראשי הקהל שאינו מזמין את תלמידי החכמים? אמר להם: כשאגיע לבית דין של מעלה, יטענו בפניי כי אינני ראוי להיכנס לגן עדן. אומר להם כי אני לא בדקתי מעולם באלו שנכנסו לביתי ובמילא מגיע שיכניסו אותי בלי לפשפש במעשי...
⁵ רעיון חינוכי חשוב: היסוד הזה מעביר רעיון חינוכי מהמדרגה הראשונה: כאשר מענישים תלמיד, חובה שיהיה קשר בין העונש ובין המעשה שעשה וכך יבין מה הוא אמור לתקן. שמעתי פעם דוגמא לכך: אם ילד לא רוצה לאכול, למשל, אומרים לו שהוא כנראה כבר שבע ולכן לא יקבל אחר כך ממתק. או כאשר הוא מתנהג בצורה מופרעת, אומרים לו שהוא לא יוכל לצאת לטיול, כיון שהוא אינו שולט בהתנהגותו וכו'.

5. דם: לך אל פרעה בבוקר ... ואמרת אליו ... שלח את עמי. צפרדע: **בא אל פרעה ואמרת אליו. כינים: נטה את מטך והך את עפר הארץ.**

במכה הראשונה נאמר ללכת אל פרעה בבוקר (כשהוא לבדו ביאור) ולהתרות בו. במכה השנייה נאמר סתם "בא אל פרעה" (במשך היום, כשהוא בארמון) - ולהתרות בו. במכה השלישית לא הייתה התראה מקדימה כלל, אלא המכה על ארץ מצרים נחתה בהפתעה.

ושוב הדברים חוזרים על עצמם בצורה מדויקת בסדרה הבאה:

ערוב: השכם בבוקר והתייצב לפני פרעה ... ואמרת אליו ... שלח עמי ויעבדני. דבר: **בא אל פרעה ודיברת אליו ... שלח את עמי ויעבדני. שחין: קחו לכם מלא חופיכם פיה.**

ושוב בפעם השלישית:

ברד: השכם בבקר והתייצב לפני פרעה. ארבה: **בא אל פרעה. חשך: נטה ידך על השמים ויהי חושך.**

מה עמד מאחורי החלוקה הזו לשלוש קבוצות? אומר האברבנאל רעיון עצום: המכות באו להפגין בפני העולם כולו את כוחו של ה'. "למען ספר שמי בכל הארץ". באותם ימים עמדה להתחיל תקופה חדשה בחיי האנושות: האלוקים עמד להתגלות על הר סיני ולהעביר לעולם את המסר הגדול שלו. ולכן כהכנה מקדימה לכך, ה' רצה להראות לעולם כולו – יהודים ושאינם יהודים – את כוחו הגדול השולט בעליונים ובתחתונים.

כעת, אם נפרט לפרטים את האמונה היסודית שלנו בכוחו של האלוקים, נשים לב כי היא מורכבת משלושה פרטים: א. יש אלוקים. העולם לא נברא מעצמו, אלא נברא על ידי האלוקים. ב. האלוקים אינו מנותק מהעולם הזה, אלא מנהל את החיים בהשגחה פרטית ונותן לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו. ג. האלוקים יכול לחולל ניסים ולשנות את הטבע כרצונו.

מול האמונה הנחרצת הזאת, עומדים האפיקורסים, וראש וראשון להם הוא פרעה בעצמו, ששוללים את שלוש ההנחות הנ"ל: א. הם אומרים בזלזול "מי ה' אשר אשמע בקולו?" כלומר, אין אלוקים ח"ו, והעולם מנוהל על ידי כוחות הטבע.

ב. רמה מצומצמת יותר של אפיקורסות, שבה מוכנים לקבל שיש אלוקים, אך אומרים "רם על כל גוים ה'". כלומר, הוא אינו מתעסק בשטויות של החיים וממש אינו עוקב אחרי הצדיק או הרשע. לא מעניין את האלוקים הגדול האם מישהו ערבב בשר וחלב בצלחת או חתך נייר טואלט בשבת...

ג. ישנם אפיקורסים עוד יותר עדינים המוכנים לקבל את שתי ההנחות הקודמות, אך אינם מאמינים בניסים. הם סבורים שהקב"ה הפקיד את ניהול העולם בידי כוחות הטבע ואינו משנה אותם לעולם.

וכדי להוכיח את צדקת שלוש יסודות האמונה היהודית, העניק ה' שלוש סדרות של מכות:

הקבוצה הראשונה הוכיחה שיש אלוקים בעולם. הנה היאור, מקור הטבע והאליל של מצרים, הפך לדם מבעית, צפרדעים עלו ממנו והארץ מלאה בכינים, עד שחרטומי מצרים נאלצו להודות "אצבע אלוקים היא".

הקבוצה השנייה הוכיחה - שלא רק שיש אלוקים בשמים, אלא הוא מנהל את העולם בהשגחה פרטית ומעניק לצדיק כצדקתו ולרשע כרשעתו. החל מהמכה הרביעית, התורה מדגישה פרט חדש שלא נאמר עד כה: המכה הזיקה רק למצרים ולא לישראל! הדובים והנמרים של מכת ערוב, הסתובבו בארץ מצרים ולא נכנסו לארץ גושן. מכאן שהאלוקים בשמים, נמצא עמוק למטה בארץ. וכך התורה מעידה גם ברוב המכות הבאות, שנענשו מהם רק הצדיקים ולא הרשעים.

הקבוצה השלישית הוכיחה, שלא רק שיש אלוקים בשמים והוא נמצא למטה בארץ, אלא כוחות הטבע בטלים בעיניו ויכול לעשות בהם כרצונו. ומה הוכיח יותר מהמכה השביעית, מכת ברד, שבה

הכוחות הרגילים של אש ומים שימשו יחד בערבוביה עד שהקרח בער! ואותו דבר הופגן בצורה עצומה באותה הקבוצה, מכת חושך, שבה השמש הפסיקה את הילוכה הטבעי וימש חושך⁶.

לקו"ש חל"ו/34 ואילך: מכמה כתובים משמע שהמכות לא נועדו רק לפעול על פרעה לשחרר את ישראל, אלא היה בהם גם עניין בפני עצמו. כפי שהארץ האברבנאל, שפרעה חלק על משה בשלושה שורשים: הוא הכחיש לגמרי מציאות ה', הוא הכחיש השגחתו שמשגיח בכל דרכי בני אדם לתת לאיש כדרכיו, וכן הכחיש שהאלוקה יכול לשנות את הטבע ולחדשם בכלל ובפרט כרצונו.

ועל זה באו ג' קבוצות המכות: ג' המכות דצ"ך באו לאמת את עצם מציאות הא-ל (ולכן נאמר בתחילתן 'בזאת תדע כי אני ה'). ג' המכות עד"ש באו לאמת השורש השני, שהקב"ה משגיח על כל (כמו שנאמר בהן שהן הזיקו רק למצרים ולא לישראל, וזהו שנאמר בתחילתן 'למען תדע כי אני ה' בקרב הארץ'). והשלישיות באח"ב הוכיחו שהוא יכול לשנות הטבע כרצונו (כמו שהוכח במכת ברד וחושך, שהטבע השתנה לחלוטין. וזהו שנאמר בתחילתן 'בעבור תדע כי אין כמוני בכל הארץ').

[בנוגע למכה האחרונה, מכת בכורות, אולי יש לומר שהיא הפגינה את כל שלוש היסודות יחד: א. יש אלוקים, שהרי החרטומים לא הצליחו לעשות זאת. ב. אלוקים מבחין בין צדיק לרשע, שהרי רק בכורות מצרים מתו. ג. אלוקים שולט על הטבע, שהרי בחורים צעירים מתו באמצע היום].

והנה סיפור מופלא, שהתרחש בדור שלנו ומוכיח את כל שלוש העקרונות הללו יחד. יצוין ששמעתי באוזני את הסיפור מבעל המעשה והוא האדם האחרון שהיית מצפה לשמוע ממנו סיפורי מופתים כאלו. איש עסקים אמיד, מפוקח ומלח הארץ (מובא גם ברבות מופתי' עמוד 114).

צביקה זימרמן היה במשך שנים רבות מנכ"ל חברת היוקרה קמור, יבואנית BMW בישראל. בשנת 1982 הם חוו צרה במשפחה. הבת שלהם, שירלי, הייתה ספורטאית מחוננת וכולם ניבאו לה עתיד ספורטאי מזהיר עד אליפות הארץ בשחייה. לפתע החלה שירלי להתאונן על כאבים עזים בגפיים, שהתפתחו לכאבים בידים וברגליים עד שהיא פשוט לא הייתה יכולה לעמוד. המצב הלך והתדרדר וכאשר הרופאים ניסו להעמיד אותה, היא הייתה קורסת כמו בובת סמרטוטים.

ביום חמישי אחד, הטלפון במשרדו צלצל ואשתו סיפרה כי שלושה חבדניקים הגיעו הביתה ומבקשים לבדוק את המזוזות שלנו. היו אלו ר' מנשה אלטהויז, ר' גידי שרון ור' זוהר אייזנברג. הם ביקשו את השמות שלהם כדי לכתוב לרבי על המקרה ועדכנו אותם כי הרבי השיב שהוא יתפלל עליהם בציונו של הרבי הקודם. אחר כך הם אספו את המזוזות ולא האמינו למראה עיניהם. במזוזת על דלת החדר של שירלי, האות "קוף" של המילה "ובקומך", הייתה מחוקה. הם הביאו מזוזת חדשה ואחר כך אמר לו אייזנברג: "נו, אפשר לשתות לחיים, הכל עכשיו יהיה בסדר". זימרמן ממש לא היה במצב רוח לשתות לחיים, אבל הוא חשב שזה הדבר שיוציא אותם הכי מהר מהבית והסכים לכך...

למחרת, ביום שישי בבוקר, הוא הגיע כהרגלו לבית הרפואה והנה שירלי צועדת לקראתו מקצה המסדרון. היא אמנם צלעה ונשענה על כיסא הגלגלים שלה, אך הלכה. לא היה אפשר לטעות בכך. היא הלכה והתחזקה ואחרי שבועיים חזרה ללימודים. הרופאים לא ידעו להסביר למה המחלה הגיעה ומדוע היא הלכה.

היה לסיפור המופלא הזה המשך: שירלי בגרה והתחתנה, אך לא הצליחה ללדת ילדים. באותם ימים, זימרמן היה נוסע לקזחסטן במסגרת עסקיו והחליט להיכנס לציונו של הגאון המקובל רבי לוי יצחק, ולומר כמה פרקי תהלים. כשהוא עמד שם, פתאום פרצה מליבו זעקה: "שירלי היא הילדה שלך, הבן שלך הציל אותה, עכשיו היא שוב זקוקה לכם"...

⁶ ראו את זה גם במכה השמינית, ארבה. כיון שדרך הארבה לבוא למקומות שיש אוכל, ואילו במצרים הם הופיעו אחרי מכת ברד שכילתה את התבואה. מה שהפגין את יכולת ה' לשנות את ההילוך הטבעי של הארבה.

אחרי הביקור הוא הלך לבית חב"ד להתפלל והעלו אותו לתורה ביום שני או חמישי. בדיוק קראו את פרשת וירא וחלק הקריאה הסתיים במילים "למועד אשוב אליך ולשרה בן". אחרי תשעה וחצי חדשים נולד בנם ליאם שיחי'.

"שירלי וליאם", אומר זימרמן, "הם תוצאה של שיתוף פעולה בין הרבי לאביו"...

מהי המסקנה מכל זה? שצריך **לזכור את הניסים ולהתבונן בהם**. המטרה בכך שה' עושה ניסים היא כדי **שנזכור אותם ונלמד חיזוק לחיינו**. "למען תספר באזני בנך ובן בנך" (ראו רמב"ן סוף בא).

וזאת הוראה עצומה: כל אדם זוכה לחוות ניסים בחייו ולראות השגחה פרטית, אך אנו ממהרים לשכוח ולחזור אל הדיכאון הרגיל. אולם ראשית, זאת כפיות טובה כלפי הקב"ה, ושנית, דבר שמערער את הסיכוי לזכות שוב לניסים כאלו. נראה, נזכור תמיד ונתעודד ונזכה לטוב וחסד.

**כתיבת השיעור והפצתו באופן חופשי
מתאפשרת בתמיכתם של שלוחי רבנו ברחבי תבל**

**ובחסותו האדיבה של הנגיד החסידי
ר' שניאור ורעייתו יוכבד שיחיו מינסקי
להצלחה רבה בכל ענייניו
ולרפואה שלמה של בתיה שיינה בת ציפורה פייגה**